

● **POZORUHODNÁ PRÁCA O TEÓRII SOCIALISTICKEJ REVOLÚCIE.** Hlavný obsah súčasnej epochy, epochy prechodu od kapitalizmu k socializmu priamo vyžaduje ďalšie rozpracúvanie leninskej teórie socialistickej revolúcie.

XX. sjazd KSSS uviedol na správnu mieru problematiku vzťahov všeobecných zákonitostí a osobitných črt socialistickej revolúcie. Preto si zasluhuje, hoc aj nie zovrubnejšiu pozornosť, práca kandidáta filozofických vied J. A. Krasina *Leninskaja teorija socialističeskoj revolucii* (Leningrad 1960, strán 332).

Po stručnej úvodnej kapitole určujúcej pri charakteristike niektorých buržoázných a imperialistických názorov miesto leninskej teórie revolúcie prechádza autor k vlastnému výkladu. Rozoberá najmä Leninovu ideu „imperializmus — predvečer proletárskej revolúcie“, pričom neostáva iba pri historických údajoch Leninových čias, ale vychádza z nových javov imperialistickej ekonomiky po druhej svetovej vojne, najmä v USA. Značnú pozornosť venuje otázkam stupňa zrelosti *subjektívnych* podmienok proletárskej revolúcie.

Ďalej sa v práci hovorí o problémoch preostania demokratickej revolúcie do revolúcie socialistickej, rieši sa problematika možnosti víťazstva socializmu najprv v jednej krajine, vysvetľujú sa podmienky jeho definitívneho víťazstva vzhľadom na nerovnomerný a protirečivý vývin imperializmu. Autor kritizuje buržoázne a oportunistické názory o rozvoji socialistickej revolúcie v Rusku a vyvracia ohováračské názory o úlohe J. V. Stalina.

Najviac miesta v knihe sa venuje Leninovým názorom na perspektívy rozvoja medzinárodnej proletárskej revolúcie. Svojráznosť foriem prechodu rôznych krajín k socializmu nachádza svoj výraz v prostriedkoch, pomocou ktorých sa nastoľuje politická moc proletariátu, vo formách diktatúry proletariátu a napokon v metódach uskutočňovania socialistických premien

v oblasti ekonomiky. V tejto súvislosti si všima autor základné skúsenosti ľudovodemokratických revolúcií, miesto parlamentnej cesty k socializmu a osobitne skúma funkciu demokratických hnutí v rozvoji medzinárodnej socialistickej revolúcie.

Celým svojím obsahom, ako aj metódou spracovania poslúži práca k hlbšiemu štúdiu otázok teórie socialistickej revolúcie.

O. Mošner

● **ZAÚJÍMAVO A PRESVEDČIVO PROTI NÁBOŽENSTVU.** Začiatkom tohto roku sa objavila na našom knižnom trhu formou nepatrná, avšak čo do obsahu zaujímavá a hodnotná knižička od A. Kolmana *O viře v boha*.

Práce A. Kolmana víta naša kultúrna verejnosť vždy s veľkým záujmom. Iste je to tak nielen preto, že sa v nich smelo nastoľujú a riešia pálčivé otázky života, ale i preto, že ich charakterizuje dokonalý výklad problematiky. Kolman vie zaujímavo hovoriť a písať i na všedné témy. Vtedy si poslucháčovi i čitateľovi získa hĺbkou, všestrannosťou a vysokou kultúrou vysvetľovania. Dôkazom toho je i knižička *O viře v boha*.

Ide o prácu populárnu, propagandistickú. Je to vlastne upravený a doplnený preklad knižičky, ktorú napísal svojho času pre sovietsku mládež a ktorú vydali v SSSR pod názvom *Či je boh?* Jej obsahom je zaujímavá, zrozumiteľná a presvedčivá kritika náboženstva. Vychádzajúc zo skúseností ateistickej propagandy, autor sa sústreďuje na vyvracanie tých, najmä filozofických argumentov, ktorými veriaci najčastejšie zdôvodňujú svoju vieru v boha (účelnosť v prírode atď.). Ďalej vysvetľuje problém vzniku a existencie náboženstva, nezlučiteľnosti viery a vedy atď. Nejde teda vôbec o nejaké nové otázky. V hojnej miere zaoberá sa nimi naša ateistická literatúra. Nový, neobyčajný a zaujímavý je však výklad a argumen-

tácia, za ktorou stojí i bohatú životnú skúsenosť autora. Zvlášť pozoruhodné sú tie kapitoly práce, v ktorých sa vysvetľujú podmienky existencie náboženstva, najmä v podmienkach socializmu. (Často je to pocit strachu zo smrti, pocit krivdy a bezmocnosti, strach z vojny atď.)

Keď tu upozorňujeme na knižočku *O víre v boha*, tak to robíme z dvoch dôvodov: vidíme v nej hodnotný príspevok k úspechom našej ateistickej propagandy a dobrý príklad popularizačnej a propagandistickej práce. (ak)

● O VÝVOJI JAZYKA. Okrem podstaty, vnútornej štruktúry jazyka a okrem jeho funkcií v procese odrazu skutočnosti a funkcie v spoločnosti je vývoj jazyka (včítane jeho vzniku a event. zánik) jedným zo základných problémov všeobecnej lingvistiky. Skúmať vnútorné vzťahy všetkých stránok jazyka je úlohou filozofickej teórie jazyka. Úspechy filozofickej teórie jazyka do značnej miery opäť podmieňujú skúmanie dielových stránok jazyka.

Jedným z hlavných úspechov filozofie je objavenie dialektickej povahy materiálnej skutočnosti; z toho vyplýva nutnosť používať dialektickú metódu vo výskume každého druhu. V. Skalička* ju využíva v plnej miere. Nepochybne práve dialektická metóda mu umožňuje vidieť problematiku vývoja jazyka podstatne zložitejšie a prehľadnejšie než štátnym iným a pomáha mu v kritike ohraničenosti ich koncepcií. Jednako, ako v úvode ku svojej práci autor uvádza, nekládol si dosiahnuť definitívne riešenia, ale chcel iba „ukázať na niektoré črty jazykového vývoja, ktoré majú všeobecnejšiu platnosť a ktoré nás môžu priblížiť k chápaniu jazykového vývoja vôbec“.

Prvým princípom jazykového vývoja je dialektika premenlivosti a stálosti jazyka. Druhým základným princípom vývoja jazyka je dialektika zákonitosti a náhody zmien jazyka. V oblasti tvorenia slov sa uplatňuje dialektika konkrétnosti a abstraktnosti. Ako o možnom faktore vo vývoji jednotlivých jazykov uvažuje autor o rozdieli základných (častých) a zvláštnych (menej častých) fonémach. V oblasti skúmania vplyvu historického vývoja spoločnosti na vývoj jazyka poukazuje V. Skalička na „striedavé uplatnenie diferenciácie a integrácie“, pričom jednak „vznikajú a zanikajú ja-

zyky, jednak vznikajú a zanikajú dialekty“. V úvodnej stati svojej práce — *O tzv. jazykoch primitívnych* — autor sa kriticky vyrovnáva s náhľadmi, podľa ktorých jazyky ľudských kolektívov, stojacich na nízkom stupni spoločenského vývoja, kvalitatívne sa líšia od jazykov pokročilejších národov. V. Skalička prichádza k záveru, že tzv. primitívne jazyky sa líšia od jazykov vyvinutých národov len kvantitatívne.

Štúdie k problému vývoja jazyka sú napísané sviežim, stručným a prehľadným spôsobom. B. V.

● JE OSUD ČLOVEKA PREDMETOM FILOZOFIE? To je problém, ktorý známy poľský filozof Adam Schaff zaujímavo rieši v sérii článkov uverejnených v týždenníku *Przeгляд kulturalny*.* V polemike proti novopozitivismu, považujúcemu podobné problémy za pseudoproblémy a filozofiu, ktorá ich rieši, za nevedeckú, dokazuje, že marxistická filozofia v súčasnom období nemá nechávať nezodpovedané ani otázky tohto druhu. Vysvetľujúce teoretické základy socialistického humanizmu, zaoberá sa v jednom článku vzťahom spoločnosti a jednotlivca a podrobuje kritike existencionalistickú koncepciu individua.

Pozoruhodná je najmä argumentácia autora, pomocou ktorej dokazuje, že riešenie ľudskej problematiky je v marxistickej filozofii tradičiou. „To, že novopozitívisti žiadali celú problematiku etiky napísať na konto strát v rubrike pseudoproblémov, nesvedčí vôbec o zbytočnosti tejto problematiky, ale skôr o ohraničenosti novopozitivismu, ktorý ako myšlienkový smer vyznačuje sa tým, že maximum istoty v sebe a apodiktičnosť tvrdení spája s minimom skutočných a trvalých výdobytkov“ — konštatuje autor. „Omyl v úvahách je zrejmy. V tomto prípade ide o problémy odlišné od tých, ktorými sa zaoberá napríklad metodológia prírodovedy, avšak z toho nevyplýva, že ide o pseudoproblémy alebo o neopodstatnené otázky... Inak povedané: vo filozofii môžu vystupovať rozličné otázky, na ktoré dávame rozličné zdôvodnené odpovede, odpovede rôzneho stupňa obecnosti a rôznej pravdepodobnosti pravdivosti, čo závisí od nadobudnutých poznatkov v danej oblasti vedy. Keď akumulácia tejto vedy dosahuje určité hranice, keď sa tvrdenia dajú

* V. Skalička, *Vývoj jazyka*, Praha 1960, 111.

* Adam Schaff, *Filozofia człowieka*, *Przeгляд kulturalny* 1961, č. 9 a ďalšie.